

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ**  
**Сумський державний університет**

Центр заочної, дистанційної та вечірньої форм навчання

(повна назва інституту/факультету)

Кафедра економіки, підприємництва та бізнес-адміністрування

(повна назва кафедри)

«До захисту допущено»

Завідувач кафедри

Олександра КАРІНЦЕВА

(підпис)

(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

02. грудня 2023 р.

**КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА**  
**на здобуття освітнього ступеня магістр**

(бакалавр / магістр)

зі спеціальності 051 Економіка,

(код та назва)

освітньо-професійної програми «Економіка та бізнес-інновації»

(освітньо-професійної / освітньо-наукової)

(назва програми)

На тему: «Вдосконалення методів управління оборотним капіталом підприємства»

Здобувача(ки) групи Е.мз-21с Ткаченко Руслана Русланівна

(шифр групи)

(прізвище, ім'я по батькові)

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

\_\_\_\_\_ (підпис)

Руслана ТКАЧЕНКО

(Ім'я та ПРІЗВИЩЕ здобувача)

Керівник професор, д.е.н., професор Леонід МЕЛЬНИК

(посада, науковий ступінь, вчене звання, ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

\_\_\_\_\_ (підпис)

**Суми – 2023**

*Міністерство освіти і науки України  
Сумський державний університет*

**КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ, ПІДПРИЄМНИЦТВА  
ТА БІЗНЕС-АДМІНІСТРУВАННЯ**

**ЗАТВЕРДЖУЮ**

Завідувачка кафедри економіки,  
підприємництва та бізнес-  
адміністрування

\_\_\_\_\_ Олександра КАРІНЦЕВА

*«02» грудня 2023 р.*

**ЗАВДАННЯ  
до кваліфікаційної роботи  
для здобуття освітнього ступеня «магістр»**

Студента(ки) групи Е.мз-21с, 2 курсу ЦЗДВН  
(найменування інституту)

Спеціальність: 051 «Економіка»

Освітня програма: 8.051.00.11 «Економіка та бізнес-інновації»

Ткаченко Руслана Русланівна  
(прізвище, ім'я, по батькові)

Тема кваліфікаційної роботи: : «Вдосконалення методів управління  
оборотним капіталом підприємства»

Затверджена наказом по СумДУ № 1433-VI від «11» 12. 2023 р.

Термін подання здобувачем вищої освіти завершеної кваліфікаційної  
роботи: до «02» грудня 2023 р.

Вихідні дані до роботи: нормативні документи України, навчальні посібники, статистична звітність.

Зміст основної частини кваліфікаційної роботи (перелік питань, що підлягають розробленню): 1. Теоретичні основи управління оборотним капіталом підприємства. 2. Методичні основи управління оборотним капіталом підприємства. 3. Шляхи покращення управління оборотним капіталом підприємства.

Перелік ілюстрацій (мають бути представлені під час захисту):

1. Структура та склад товарної продукції підприємства. 2. Ефективність використання робочої сили і динаміка середньорічної чисельності працівників. 3. Ефективність використання фондів та їх забезпеченість на підприємстві. 4. Економічні показники господарської діяльності підприємства. 5. Структура і склад середньорічної дебіторської заборгованості. 6. Оцінка дебіторської заборгованості підприємства. 7. Розрахунок власних обігових коштів. 8. Вплив факторів на зміну тривалості 1 обороту оборотних засобів. 9. Ефективність використання оборотних коштів. 10. Аналіз показників платоспроможності підприємства.

Дата видачі завдання: «25.» 09. 2023 р.

Керівник кваліфікаційної роботи: д.е.н. Леонід МЕЛЬНИК  
(вч. звання, ім'я та ПРІЗВИЩЕ)

Завдання прийняв(ла) до виконання: «25.» 09. 2023 р.

\_\_\_\_\_ підпис студента(ки)

### **Примітки:**

1. Це завдання є складовою кваліфікаційної роботи на здобуття освітнього ступеня та розміщується після її титульного аркушу.
2. Після складання завдання, студент має ознайомитися із:
  - календарним графіком підготовки кваліфікаційної роботи із зазначеними строками виконання окремих етапів;
  - порядком перевірки кваліфікаційної роботи на наявність ознак академічного плагіату;
  - критеріями оцінювання та вимогами до кваліфікаційної роботи.

## Анотація

Кваліфікаційна робота на тему «Вдосконалення методів управління оборотним капіталом підприємства» виконана на 45 сторінках, має 21 формулу, 9 таблиць, використане 41 джерело літератури.

Структура кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається з вступу, трьох розділів, висновку, списку використаних джерел.

Предмет дослідження: оборотний капітал підприємства.

Об'єктом дослідження є показники діяльності Агенції нерухомості «МЕТРАЖ».

Методи дослідження: методи коефіцієнтів, нормування, ABC-аналіз, оптимізація оборотного капіталу.

Досягнуті результати та їх новизна: проаналізовані джерела формування оборотного капіталу підприємства, наявності і забезпеченості власними оборотними коштами підприємства АН «МЕТРАЖ» та запропоновано практичні рекомендації з приводу ефективності управління його оборотним капіталом.

Мета кваліфікаційної роботи – це проведення аналізу використання обігових коштів на підприємстві та розробка шляхів їх удосконалення. Щоб досягти поставленої мети є необхідність вирішення наступних задач:

- закріплення теоретичних основ аналізу обігових коштів;
- аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства та його фінансове становище;
- проведення аналізу та виявлення недоліків складу та структури обігових коштів підприємства;
- виявлення та дослідження впливу складу, структури та ефективності використання обігових коштів на фінансовий стан підприємства;
- виконання аналізу дебіторської заборгованості підприємства;

- розробка та обґрунтування шляхів вдосконалення структури та складу, формування та використання обігових коштів на підприємстві.

Актуальність обраної теми полягає в тому, що значною мірою, успішне функціонування підприємства в умовах ринку має залежність від забезпеченості і раціонального використання власних обігових коштів.

У першому розділі роботи «Теоретичні основи управління оборотним капіталом підприємства» досліджено теоретичні основи управління оборотним капіталом його склад і структура на сучасному підприємстві.

У другому розділі «Методичні основи управління оборотним капіталом підприємства» дана характеристика показники використання оборотного капіталу підприємства, проведений аналіз способів визначення потреби у оборотних коштах підприємства.

У третьому розділі «Шляхи покращення управління оборотним капіталом підприємства» проведено аналіз діяльності даного підприємства, проаналізовані наявності та забезпеченості власними оборотними коштами підприємства, здійснений аналіз джерел формування оборотного капіталу підприємства, також надані практичні рекомендації з приводу ефективності управління його оборотним капіталом.

Ключові слова: власні джерела, грошові ресурси, ефективність, обігові кошти, оборотний капітал, підприємство, платоспроможність, управління, фінансовий стан.

## Зміст

Анотація.....	4
Вступ.....	7
1. Теоретичні основи управління оборотним капіталом підприємства.....	9
1.1. Сутність управління оборотним капіталом.....	9
1.2. Склад і структура оборотного капіталу.....	14
2. Методичні основи управління оборотним капіталом підприємства.....	19
2.1. Аналіз способів визначення потреби у оборотних коштах підприємства	
2.2. Показники використання оборотного капіталу підприємства .....	21
3. Шляхи покращення управління оборотним капіталом підприємства.....	30
3.1. Аналіз наявності і забезпеченості власними оборотними коштами підприємства .....	30
3.2. Аналіз джерел формування оборотного капіталу підприємства.....	38
Висновок.....	44
Список використаної літератури.....	45

## Вступ

Система управління діяльністю підприємства буде ефективною, коли вона ґрунтується на принципах оперативності, гнучкості, раціональності та точності. Дані принципи є важливими для забезпечення стійкості і конкурентоспроможності розвитку суб'єкту господарювання. Один з головних об'єктів управління на підприємстві є його економічний потенціал. Вагомою складовою економічного потенціалу є оборотний капітал. Оборотний капітал є матеріальною основою всіх бізнес-процесів на підприємстві [1, 15]. Тож, раціональне управління оборотним капіталом є важливим завданням кожного підприємства.

Актуальність теми «Вдосконалення методів управління оборотним капіталом підприємства» полягає в тому, що значною мірою, успішне функціонування підприємства в умовах ринку має залежність від забезпеченості і раціонального використання власних обігових коштів.

Мета кваліфікаційної роботи – це проведення аналізу використання обігових коштів на підприємстві та розробка шляхів їх удосконалення. Щоб досягти поставленої мети є необхідність вирішення наступних задач: закріплення теоретичних основ аналізу обігових коштів; аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства та його фінансове становище; проведення аналізу та виявлення недоліків складу та структури обігових коштів підприємства; виявлення та дослідження впливу складу, структури та ефективності використання обігових коштів на фінансовий стан підприємства; виконання аналізу дебіторської заборгованості підприємства; розробка та обґрунтування шляхів вдосконалення структури та складу, формування та використання обігових коштів на підприємстві.

Предмет дослідження: оборотний капітал підприємства.

Об'єктом дослідження є показники діяльності Агенції нерухомості «МЕТРАЖ».

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Розділи роботи досліджують наступні питання, такі як, сутність управління оборотним капіталом та склад і структура оборотного капіталу, необхідність та способи визначення потреби у оборотних коштах, розрахунок та аналіз наявності і забезпеченості власними оборотними коштами та проводиться аналіз джерел формування оборотного капіталу.

Практична значимість роботи у проведеному аналізі можливостей для ефективного управління оборотним капіталом підприємства Агенції нерухомості «МЕТРАЖ».



## 1. Теоретичні основи управління оборотним капіталом підприємства

### 1.1. Сутність управління оборотним капіталом

В умовах нестабільності та конкуренції підприємствам необхідно у разі виникнення проблем оперативно реагувати на них. Кожне підприємство проводячи свою господарську діяльність має виконувати цілий ряд завдань для того щоб отримати та утримати своє місце на ринку. Підприємства знаходяться в умовах самостійного вибору своєї тактики і стратегії розвитку [12]. Підприємство проводить свою діяльність з використанням грошових коштів.

Основними показниками, які характеризують фінансовий стан підприємства є:

- забезпеченість власними оборотними коштами та їх збереження;
- стан нормованих запасів матеріальних цінностей;
- ефективність використання банківського кредиту та його матеріальне забезпечення;
- оцінка стійкості платоспроможності підприємства.

Проаналізувавши фактори, які визначають фінансовий стан підприємства можна виявити резерви та ріст ефективності виробництва.

Важливо для підприємства приділяти увагу ефективності використанню оборотних коштів, так як, їх раціональне використання має вплив на його основні показники господарської діяльності. Ефективність використання оборотних коштів впливає на ріст обсягу виробництва, зростання рентабельності підприємства та зменшення собівартості продукції [9].

Проведення аналізу ефективності використання оборотних коштів допоможе виявити додаткові резерви та сприятиме покращенню основних економічних показників роботи підприємства.

Все це, зумовлює необхідність новітнього підходу до дослідження сутності оборотного капіталу та вивчення його функцій.

Кошти, які обслуговують процес господарської діяльності, приймають участь у процесі виробництва та в процесі реалізації продукції – є оборотним капіталом. Оборотний капітал підприємства забезпечує безперервність та ритмічність процесу виробництва та обігу.

Оборотні виробничі фонди – це сировина, матеріали основні та допоміжні, напівфабрикати, паливо, тара, запасні частини для ремонту, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів [33].

Залишки готової продукції на складах підприємств, відвантажені, але не оплачені, залишки коштів підприємств на поточному рахунку у банках, касі, в розрахунках, в дебіторській заборгованості та вкладені у короткострокові цінні папери є фондами обігу.

За трьома ознаками класифікується оборотний капітал підприємства:

- за джерелами формування;
- за методами планування, принципами регулювання і організації;
- за залежністю від участі у кругообігу коштів.
- за залежністю від участі у кругообігу коштів.

За джерелами формування оборотний капітал є: власний і прирівняний до власного, залучений та інший. Капітал, що постійно перебуває в розпорядженні підприємства та формується за рахунок власних ресурсів є власним капіталом. При виробництві потреби у власному оборотному капіталі іноді зменшуються за рахунок використання прирівняного до нього капіталу, що є частиною власного, авансованого на оплату праці, та тимчасово вільного. Прирівняний до власного оборотний капітал називається стійкими пасивами [36, 4].

Кредити банку, кредиторська заборгованість і інші пасиви є залученим оборотним капіталом.

За залежністю від участі у кругообігу коштів оборотний капітал є оборотний капітал, авансований у оборотні виробничі фонди і оборотний капітал авансований у фонди обігу.

За методами планування, принципами регулювання і організації оборотний капітал є нормований і ненормований. Кошти, які належать до нормованого оборотного капіталу до них є нормативи запасів (виробничі запаси, незавершене виробництво, витрати майбутніх періодів, залишки готової продукції на складах підприємств). Обіговий капітал ненормований включає в себе фонди обігу, за винятком готової продукції на складах [7, 34].

Грошова, виробнича та товарна – це стадії кругообігу, які проходить оборотний капітал.

Перша стадія – авансування коштів – проводиться нагромадження та придбання необхідних запасів.

Друга стадія – виробнича – авансується вартість для створення продукції.

Третя стадія – товарна – грошова форма, якої набирає оборотний капітал є і початковою стадією наступного створення нової вартості.

Важливо при управлінні оборотним капіталом зосередитися на формуванні оптимальних для підприємства обсягів і структури оборотних активів. Так як, обсяг оборотних активів повинен бути достатній для забезпечення у довготроковому періоді стабільної фінансової і виробничої діяльності підприємства. Обсяг оборотних активів повинен бути оптимальним у комплексі управління поточною діяльністю підприємства, має забезпечувати платоспроможність і ліквідність підприємства на достатньому рівні [41].

Політика управління оборотним капіталом підприємства повинна прискорювати оборотність оборотних активів для вивільнення частини оборотних коштів і покращити ефективність їхнього використання.

Зростання оборотності обігових коштів підвищує обсяги виробництва та реалізації продукції без залучення додаткових фінансових ресурсів.

Досягнення максимального результату при мінімальних витратах і є ефективною роботою підприємства.

Оптимізація структури джерел формування оборотних коштів підприємства і є мінімізацією витрат.

Виділяють два головних підходи до визначення сутності оборотного капіталу:

- оборотний капітал є сукупністю поточних активів підприємства та є тотожним із поняттям оборотних активів суб'єкта господарювання;
- оборотний капітал, як авансована вартість, тобто джерела фінансування оборотних активів.

Узагальнюючи дані підходи під оборотним капіталом розуміють сукупність матеріальних і нематеріальних активів підприємства, які використовують на протязі періоду, менше одного року, а також джерел їх фінансування [37, 3].

Основними об'єктами у системі управління є оборотні активи і їхні джерела фінансування.

Суб'єктом управління оборотним капіталом можуть бути:

- керівники всіх рівнів;
- фінансовий відділ;
- планово-економічний відділ;
- інші співробітники чи підрозділи.

Забезпечення достатності оборотного капіталу для обслуговування господарської діяльності та оптимізації витрат на його формування – це головна мета управління оборотним капіталом.

Головні завдання управління оборотним капіталом:

- забезпечення безперебійності виробничих процесів;
- прискорення оборотності оборотних активів;
- забезпечення ліквідності і платоспроможності підприємства;
- забезпечення високого рівня рентабельності оборотних активів;
- оптимізація джерел фінансування оборотних активів.

Головні методи управління оборотним капіталом підприємства:

- метод коефіцієнтів, що спрямований на формування аналітичної складової управління оборотним капіталом при розрахунку, оцінки і аналізу коефіцієнтів, які показують особливості використання оборотного капіталу;
- нормування, даний метод використовують лиш для частини оборотних активів, але він формує вагомий важіль управління ними;
- АВС-аналіз, інструмент аналітичний, він забезпечує розподіл всіх товарно-матеріальних цінностей на три групи по вартісних і кількісних характеристиках;
- оптимізація оборотного капіталу – оптимізація оборотних активів і оптимізація джерел фінансування оборотних активів.

Механізм оптимізації оборотного капіталу передбачає:

- збалансування грошових потоків при запровадженні системи короткострокового планування грошового обороту;
- збалансування кредиторської і дебіторської заборгованості по обсягах і термінах погашення;
- збалансування грошових потоків шляхом запровадження системи короткострокового планування грошового обороту;
- забезпечення підтримки запасів ТМЦ на достатньому рівні;
- запровадження ефективних механізмів управління і контролю.

Існує чотири моделі фінансування. Вони розташовуються в порядку зменшення рівня ризику: ідеальна; агресивна; компромісна; консервативна.

Управління оборотним капіталом є важливим процесом. Раціональна організація управління оборотним капіталом має сприяти зростанню ефективності діяльності підприємства за рахунок забезпечення його оборотними активами потрібного якісного і кількісного складу, оптимізація витрат на їхнє залучення і використання та підтримки достатнього рівня ліквідності і платоспроможності [2].

## 1.2. Склад і структура оборотного капіталу

Для забезпечення процесу виробництва підприємства разом із основним капіталом повинен мати оборотний капітал.

Оборотний капітал показує темпи розвитку суб'єктів господарювання. Оборотний капітал впливає на формування витрат на виробництво продукції, що є необхідною умовою для ефективного функціонування підприємства [40].

Оптимальний обсяг та раціональна структура оборотного капіталу дає можливість зростання ефективності господарювання.

Сукупність грошових коштів підприємства, які є необхідними для формування та забезпечення кругообігу виробничих оборотних фондів і фондів обігу є оборотними засобами.

Із оборотних фондів та фондів обігу складаються оборотні кошти.

Частина засобів виробництва, що беруть участь у одному виробничому циклі та цілком і відразу переносять свою вартість на готову продукцію та постійно міняють свою натуральну зовнішню форму є оборотними фондами підприємства.

Частина оборотних засобів в вигляді товарно-матеріальних цінностей і грошових коштів підприємства, що обслуговують процес реалізації продукції є фондами обігу [39, 5].

Тож, фонди обігу обслуговують сферу обігу, а оборотні фонди – сферу виробництва.

Додаткові поточні активи, які так необхідні у пікові періоди чи як страховий запас – це показує категорія змінного оборотного капіталу.

Розглянемо склад оборотних коштів, тобто сукупність елементів, які утворюють оборотні кошти. Тож, оборотні виробничі фонди у собі містять: предмети праці; засоби праці з коротким терміном служби; незавершене виробництво та напівфабрикати власного виготовлення; витрати майбутніх періодів.

Найбільшу частину оборотних фондів становлять виробничі запаси. Ті як, запаси сировини, матеріалів основних і допоміжних, напівфабрикатів, пального, тари, малоцінних інструментів, інвентарю, деталей для ремонту та аналогічних предметів, які зношуються. Окрема група це малоцінні і швидкозношувані предмети, які використовуються один рік.

Предмети праці, обробку яких не завершено підприємством є незавершеним виробництвом. Дані предмети праці мають бути на робочому місці чи у процесі транспортування від певного робочого місця до іншого. Напівфабрикатами власного виробництва є ті предмети праці, які є повністю обробленими на певному виробничому підрозділі підприємства та потребують подальшої обробки у інших підрозділах [13].

Речові елементи оборотних фондів, це грошові витрати зроблені у даний період та які не будуть відшкодовані за рахунок собівартості продукції в наступні періоди є витратами майбутніх періодів. Це витрати на підготовку виробництва, витрати на освоєння випуску нових виробів, витрати на реалізацію та винахідництво, витрати на придбання економічної і науково-технічної інформації, витрати на передплату періодичних видань.

Характеризує їхню виробничо-технологічну структуру співвідношення оборотних фондів в розрізі окремих стадій функціонування та елементів. Виробничо-технологічна структура формується під впливом певних факторів та змінюється повільно у часі, немає різких коливань [11].

Оборотні фонди містять наступні елементи – виробничі запаси. До виробничих запасів відносяться: основні матеріали - сировина, деталі і конструкції з яких вироблятиметься продукція; допоміжні матеріали – деталі, конструкції, що є необхідними для виробничого процесу, але напяму не пов'язані із виробленням продукції, це приводні, мастильні маси, паливо, запасні частини, обладнання; інструменти, які швидко зношується та також спецодяг, спецвзуття та інше.

Характеризується стан оборотних коштів їх наявністю на певну дату.

Перевищення нормативу оборотних коштів над їхньою фактичною наявністю значить брак власних оборотних коштів.

У разі перевищення розмірів оборотних коштів понад їхні нормативи, які є необхідними для задоволення постійних мінімальних потреб виробництва у ресурсах є надлишком власних оборотних коштів. Надлишок власних оборотних коштів виникає в наслідок перевиконання плану доходу та неповного внеску платежів до бюджету та безоплатного отримання чи надходження товарно-матеріальних цінностей від інших організацій, також при неповному використанні доходу на цілі, що відображаються у фінансовому плані [8, 14].

Формування оборотних коштів тільки за рахунок власних джерел є недоцільним економічно, це зменшує можливості підприємства при фінансуванні власних витрат та підвищує ризик фінансової нестабільності підприємства. За даних обставин підприємство потребує залучення додаткових фінансових ресурсів, тобто кредитів.

Суть оборотних коштів у виконанні відповідних функцій. Виробнича функція є найважливішою, є забезпеченням безперервного процесу виробництва завдячуючи безперебійному процесу формування підприємством запасів та заділів матеріальних активів. Також, платіжно-розрахункова функція оборотних коштів.

Безперервність виробництва та реалізація продукції підприємства – це забезпечують оборотні кошти.

У оборотних фондах оборотні кошти втілюють свою вартість, так оборотні кошти функціонують у процесі виробництва та беруть участь в формуванні витрат виробництва.

Оборотні фонди проходять виробничий процес, а оборотні кошти на постійній основі знаходяться у всіх стадія діяльності підприємства.

Оборотні фонди є споживною вартістю та виявляються в продуктивній формі. Оборотні кошти приймають різні форми та й постійно перебувають у деяких частинах у цих формах [6].



Оборотні кошти у своєму русі послідовно проходять три відповідні стадії – грошову, виробничу, товарну.

Підготовчою стадією кругообігу коштів є грошова стадія. Грошова стадія відбувається у сфері обігу, де проходить перетворення коштів у форму виробничих запасів.

Друга стадія є процес виробництва де авансується вартість створюваної продукції у розмірі вартості використаних виробничих запасів. Дана стадія кругообігу закінчується випуском готової продукції, далі йде стадія її реалізації.

Товарна стадія кругообігу і далі авансує готову продукцію у тому ж розмірі, що й на 2 стадії. Товарна форма власності виробленої продукції переходить у грошову. Авансовані кошти відновлюються за рахунок частини виторгу, який прийшов від реалізації продукції, лиш після цього, товарна форма вартості переходить в грошову форму.

Схема за якою відбувається кругообіг оборотних коштів:

$$Д - Т \dots П \dots Т' - Д', \quad (1.1)$$

Де, Д – грошові кошти;

Т – засоби виробництва;

П – виробництво;

Т' – готова продукція;

Д' – грошові кошти, одержані від продажу продукції включаючи у себе реалізований дохід.

Тож, оборотні кошти – є авансованою у грошовій формі вартість, яка приймає у процесі планомірного кругообігу засобів форму оборотних фондів та фондів обігу, що потрібна для підтримки безперервності кругообігу та повертається до початкової форми після його завершення.

Елементи оборотного капіталу – це частина безперервного потоку господарських операцій [16].

Закупівлі ведуть до підвищення виробничих запасів та кредиторської заборгованості. Виробництво, призводить до збільшення готової продукції.

Реалізація веде до зростання дебіторської заборгованості та грошових коштів у касі та на поточних рахунках. Даний цикл операцій багаторазово повторюється, як результат грошові надходження та платежі.

Особливість управління оборотним капіталом визначається структурною належністю господарюючих суб'єктів.

Оборотний капітал характеризується: структурою, обсягом, ліквідністю поточних активів. Здатність поточних активів перетворюватися у процесі кругообігу на грошові засоби є ступіню ліквідності. Найважливіший показник ліквідності – це оборотний капітал.

Оборотний капітал показує деякі взаємозв'язки між активом і пасивом балансу підприємства.

Потреба підприємства у власному оборотному капіталі є об'єктом планування та відображається у фінансовому плані підприємства [19].

Визначення мінімально необхідного обсягу виробництва і реалізації продукції є важливим моментом при аналізуванні руху грошових засобів.

## 2. Методичні основи управління оборотним капіталом підприємства

### 2.1. Аналіз способів визначення потреби у оборотних коштах підприємства

Потребу у оборотних коштах визначають покладаючись на планові показники виробництва продукції підприємства та планові витрати на виробництво і реалізацію продукції. Розраховуються потреби підприємства у оборотних коштах для непромислового господарства, для житлово-комунального господарства, для допоміжного виробництва, підсобного виробництва [17, 30].

Назвемо основні методи нормування оборотних коштів:

- метод прямого розрахунку;
- аналітичний метод;
- коефіцієнтний метод.

Більш точний метод нормування оборотних коштів це метод прямого розрахунку. Він є більш обґрунтованим. В одно час, метод прямого розрахунку є трудомістким, заснованим на розрахунку науково обґрунтованих норм запасів за деякими елементами оборотних коштів.

Застосування аналітичного методу відбувається тоді коли у плановому періоді не передбачають конкретних змін в умовах роботи підприємства порівняно із попереднім періодом. При цьому, розраховують норматив оборотних коштів агреговано, із врахуванням співвідношень між темпами росту обсягу виробництва та розміром нормативних оборотних коштів в попередньому періоді. Виконуючи аналіз оборотних коштів, які є в наявності, їх фактичний запас корегують, а зайві оборотні кошти виключають.

Метод, що заснований на розрахунку нового нормативу на базі нормативу попереднього періоду, при внесенні до нього правок із врахуванням змін умов постачання, виробництва, змін умов розрахунків, реалізації продукції, які впливають на швидкість обертання оборотних

коштів – це коефіцієнтний метод. За елементами оборотних коштів, які залежать від обсягу виробництва планують, беручи до уваги, їхній розмір в базисному році, можливого прискорення оборотності оборотних коштів та темпів зростання виробництва. За елементами оборотних коштів, які не мають залежності від обсягу діяльності їх планова потреба розраховується на рівні їх середньо фактичних залишків [38].

Одне з головних завдань управління оборотним капіталом та фінансового менеджменту є побудова раціональної структури джерел фінансових ресурсів підприємства для того щоб фінансувати необхідний обсяг його оборотного капіталу і забезпечити певний рівень доходів.

Достатнього обсягу фінансів для фінансування своєї діяльності потребують всі підприємства.

Цілі управління фінансуванням оборотних активів підприємства є забезпечення потреби в певних фінансових ресурсах та оптимізації структури джерел формування даних ресурсів. Тож, на підприємстві вибудовується певна політика фінансування оборотних активів.

Частина загальної політики управління підприємства його оборотними активами є політикою фінансування оборотних активів. Вона полягає у оптимізації складу, обсягу фінансових джерел їх формування із позиції забезпечення більш ефективного використання власного капіталу і фінансової стійкості достатнього рівня [35].

Аналізуючи напрямки покращення використання оборотних активів підприємства, зростання ефективності управління оборотним капіталом в повному обсязі, так ще не менші резерви підвищення ефективності управління оборотним капіталом відносить і до прискорення оборотності мобільних активів підприємства, що має позитивний вплив на фінансово-майновий стан підприємства.

Прискорення оборотності оборотних коштів невілює потребу у них і тоді підприємство вивільняє частину оборотних коштів для потреб

виробництва це є абсолютним вивільненням, чи для додаткового випуску продукції, що є відносним вивільненням.

Так, результатом прискорення обороту вивільняються матеріальні елементи оборотних коштів, як результат, треба менше запасів матеріалів, сировини, палива та інше, та при цьому йде вивільнення й грошових ресурсів, які були вкладені раніш у дані запаси. Далі, вивільненні грошові ресурси переходять до розрахункового рахунка підприємства, як результат покращується фінансовий стан підприємства та його платоспроможність.

Саме прискорення обороту активів при формуванні операційного прибутку є значною та показує необхідність постійного управління даним процесом, мета якого зростання ефективності управління оборотним капіталом [18].

Від рівня організаційності, узгодженості процесів аналізу оборотних активів підприємства у попередньому періоді, плануванні оборотного капіталу контролю над прийняттям управлінських рішень і контролю за виконанням плану відносно підвищення ефективності використання оборотного капіталу від усіх цих процесів залежить ефективність управління оборотним капіталом підприємства [27, 29].

При виконанні процесу виробництва підприємству потрібні не тільки основні фонди, а й оборотні кошти.

## 2.2. Показники використання оборотного капіталу підприємства

Від вірного визначення потреби у обігових коштах залежить ефективне використання оборотних коштів. Оборотні кошти є джерелом фінансування поточних виробничих витрат підприємства. Від моменту споживання виробничих запасів, період часу їхнього перетворення у вже готову продукцію до її реалізації може бути досить довгим. Виручка від реалізації продукції, надходження виручки, дуже часто не співпадає із часом

споживання матеріальних ресурсів, що показує необхідність у формування оборотних коштів у певному розмірі [20].

На розмір норм оборотних коштів мають вплив конкретні умови роботи кожного окремого підприємства. Перерахуємо дані умови:

- час тривалості виробничого циклу;
- час підготовки матеріалів для виробничого споживання;
- періодичність запуску матеріалів в виробництво;
- відстань від постачальника до споживача;
- рівномірність поставок, частота поставок, комплексність поставок, розміри партій, якість матеріалу, інші умови поставок;
- відвантаження готової продукції її характер;
- швидкість перевезень;
- швидкість документообігу, форми та системи розрахунків.

Маємо пряму залежність при діяльності виробничих циклів підприємства та їхньою потребою у обігових засобах. Чим довший цикл, тим більше оборотних засобів перебуває у їхньому безперервному кругообігу. Так, цикл відбувається протягом декількох років на підприємствах важкого машинобудування. А на підприємствах легкої промисловості з короткими виробничими циклами, довготривалість циклу обраховується тижнями чи днями.

Підприємство з найбільшою питомою вагою оборотних коштів є нормально працюючим. При плануванні увага приділяються виробничим запасам, незавершеному виробництву та готовій продукції на складах. Дана частина оборотних коштів потребує постійного контролю фінансових служб підприємства [22, 28].

При плануванні оборотних коштів користуються трьома методами:

- аналітичний метод;
- коефіцієнтний метод;
- метод прямого розрахунку.

Тож, підприємство має право на застосування одного із них, спираючись на особистий досвід роботи, враховуючи розмір даного підприємства, обсяг та характер виробничих програм, постановку обліку та кваліфікацію економічного відділу.

Такі методи, як аналітичний та коефіцієнтний використовують на підприємствах, що працюють більше одного року, мають вже сформовану виробничу програму та організований виробничий процес, при статистичних даних про зміну величини планової частини оборотних коштів та у їх розпорядженні ще немає достатньої кількості кваліфікованих економістів [31].

Такий метод планування оборотних коштів як аналітичний показує визначення потреби у оборотних коштах в розмірі їх середньо фактичних залишків при врахуванні збільшення обсягу виробництва. Тут, аналізуються фактичні залишки виробничих запасів та усі стадії незавершеного виробництва, щоб визначити точну потребу у оборотних коштах. Враховуються конкретні умови роботи підприємства у наступному році.

Коефіцієнтний метод планування оборотних коштів, показую, розподіл запасів та витрат на залежні та незалежні. Залежні від зміни обсягів виробництва, тобто, залежні від матеріалів, сировини і т. д.. Незалежні від змін обсягів виробництва це від запчастин, предметів, витрат майбутніх періодів. Перша група, де потреба у оборотних коштах розраховується дивлячись на їхній розмір у базисному році та темпів зростання виробництва продукції на наступний рік. Друга група, де оборотні кошти не мають залежності пропорційної від підвищення обсягу виробництва та потреба планується на рівні їхніх середньо фактичних залишків за деякий період [25].

Обґрунтований розрахунок запасів по кожному елементу оборотних коштів враховуючи усі зміни рівня організаційно-технічного розвитку підприємства, транспортуванні товарно-матеріальних цінностей, практиці розрахунку поміж підприємствами все це передбачає метод прямого розрахунку. Даний метод є трудомістким, він вимагає високої кваліфікації

економістів та залучення до його нормування співробітників декількох служб підприємства та при цьому, метод прямого розрахунку найточніше розраховує потребу підприємства у оборотних коштах.

При зниженні розміру оборотних коштів, можемо мати перебої у постачанні та у виробничому процесі, матимемо зниження обсягу виробництва і доходу, можуть виникати прострочені платежі, матимуть місце заборгованості та інші негативні явища у господарській діяльності підприємства [24].

Коли є надлишок оборотних коштів це призводить до нагромадження запасів матеріалів та сировини, послаблюється режим економії, створюються умови коли оборотні кошти використовуються не за призначенням.

Заморожування власних або позикових засобів обійдеться підприємству дорого, так як вільні грошові кошти можна використати для одержання додаткового прибутку.

Зростання ефективності використання оборотних коштів вивільняє значні грошові ресурси, які можна спрямувати на наступні заходи, для нарощування виробничих потужностей, вирішення соціальних задач колективу підприємства та результативну роботу на фінансовому ринку. Якісне використання оборотних коштів є вивільненням матеріальних ресурсів, у яких вони раніш були розміщені. Тобто, мова йде про значенням зростання ефективності використання оборотних коштів.

Система економічних показників характеризує ефективність використання оборотних коштів.

Тривалість одного повного кругообігу засобів із моменту перетворення оборотних коштів у грошовій формі у виробничі запаси і до виходу готової продукції та її реалізації – є оборотністю оборотних коштів. Зарахуванням виторгу на рахунок підприємства закінчується кругообіг засобів [32].

Система економічних показників характеризує ефективність використання оборотних коштів, перш за все оборотністю оборотних коштів.



Тривалість одного повного кругообігу засобів із моменту перетворення оборотних коштів у грошовій формі в виробничі запаси та до виходу готової продукції та її реалізації є оборотністю оборотних коштів. Зарахуванням виторгу на рахунок підприємства завершується кругообіг засобів.

Назвемо показники, які характеризують оборотність оборотних коштів:

- тривалість одного обороту у днях;
- кількість оборотів за деякий період – коефіцієнт оборотності;
- сума зайнятих на підприємстві оборотних коштів на одиницю продукції – коефіцієнт завантаження.

Тривалість 1-го обороту оборотних коштів в днях визначається за наступною формулою:

$$O = T / (C/D), \quad (2.1)$$

Де, С – залишки оборотних коштів;

Т – обсяг товарної продукції;

Д – число днів розглядаємого періоду.

Коефіцієнт оборотності оборотних коштів розраховується за наступною формулою:

$$K_o = T / C, \quad (2.2)$$

За даних умов чим вищий коефіцієнт оборотності, тим краще використання оборотних коштів.

Коефіцієнт завантаження коштів у обороті розраховується за наступною формулою:

$$K_z = C / T, \quad (2.3)$$

Коефіцієнт збереження власних оборотних коштів розраховується за формулою:

$$K_v = O_k / O_n, \quad (2.4)$$

Де,  $O_k$  – фактичні залишки власних оборотних коштів на кінець звітнього періоду;

Он - фактичні залишки власних оборотних коштів на початок звітнього періоду.

Коефіцієнт збереження власних оборотних коштів показує, що відбулося за час господарювання із величиною авансованих в виробництво коштів та реалізацію коштів, як кошти використані.

При характеристиці ефективності використання оборотних коштів застосовується коефіцієнт ефективності та рентабельність.

$$K_e = \Pi / C, \quad (2.5)$$

$$P = (\Pi / C) \times 100 \%, \quad (2.6)$$

Де,  $K_e$  – коефіцієнт ефективності оборотних коштів, коп.;

$\Pi$  – прибуток від реалізації продукції, грн.;

$P$  – рентабельність оборотних коштів, %.

На сьогодні, в умовах, розвитку науково-технічного прогресу значний економічний ефект у галузях промисловості дає максимальне використання місцевих та вторинних видів сировини, матеріалів, паливно-енергетичних ресурсів, що містять у собі, цінну сировину [26]. Тож, будівництво переробних заводів з малою потужністю у місцях скупчення лому та споживання металопродукції, сприятиме зменшенню транспортних витрат.

Далі розглянемо систему показників, що охарактеризовує ступінь використання оборотних засобів.

- Коефіцієнт збереження оборотних засобів характеризує ефективність використання оборотних засобів:

$$K_{зб} = C_{о.з.} / N_{о.з.}, \quad (2.7)$$

Де,  $N_{о.з.}$  – сумарний норматив оборотних засобів.

- Прибутковість оборотних коштів показує скільки доходу припадає на одну гривню оборотних коштів:

$$P_{о.з.} = P_b / C_{о.з.}, \quad (2.8)$$

Де,  $P_b$  – балансовий прибуток.

- Рентабельність оборотних засобів визначає ступінь використання оборотних коштів:

$$R_{o.z.} = \text{Пб} / \text{Со.з.} \times 100 \%, \quad (2.9)$$

- Наявність оборотних коштів, що характеризує величину власних оборотних коштів:

$$(\text{Вк} + \text{З}) - (\text{Оз} - \text{Пк}), \quad (2.10)$$

Де, Вк – власні кошти;

З – забезпечення наступних витрат;

Оз – основні засоби і інші позаоборотні активи;

Пк - позикові кошти.

- Коефіцієнт реальної вартості оборотних коштів у майні підприємства, що показує питому вагу вартості оборотних коштів у майні підприємства:

$$\text{Кр.в.} = \text{Фн} / \text{М}, \quad (2.11)$$

Де, Фн – фактична наявність оборотних коштів;

М – вартість майна підприємства.

- Коефіцієнт оборотності оборотних засобів визначає – кількість оборотів оборотних засобів за деякий розрахунковий період часу та показує кількість продукції, що припадає на 1 грн. вартості оборотних засобів:

$$\text{К об} = \text{Qн.р.} / \text{Со.з.}, \quad (2.12)$$

Де, Qн.р. – річний обсяг випущеної продукції, грн.;

Со.з. - середньорічна вартість оборотних засобів, грн..

- Фондомісткість показує вартість оборотних засобів, що припадає на 1 грн. вартості випущеної продукції, даний показник обернений до коефіцієнта оборотності:

$$\text{ФМо.з.} = \text{Со.з.} / \text{Qн.р.} = 1 / \text{Коб}, \quad (2.13)$$

- Період обороту оборотних засобів знаходить ту кількість днів, на яку припадає 1 оборот оборотних засобів:

$$\text{Тоб} = \text{Со.з.} \times \text{Дк} / \text{Qн.р.} = \text{Дк} / \text{Коб}, \quad (2.14)$$

Де, Дк – кількість календарний днів у розглядаємому періоді.

Визначити зміну величини оборотних засобів, що викликана прискоренням чи уповільненням обертання можна зробивши порівняння

показників оборотності оборотних засобів за два суміжні періоди чи фактичного із плановим.

Зростання ефективності використання оборотних коштів має вивільнити грошові ресурси, які можна направити на проведення заходів з нарощування виробничих потужностей, результативну роботу на фінансовому ринку, вирішення соціальних задач колективу підприємства. Використання оборотних коштів дає можливість вивільнення матеріальних ресурсів, у яких раніш вони були розміщені [21]. Тобто, мова йде, в даному випадку про значення зростання ефективності використання оборотних коштів.

Система економічних показників характеризує ефективність використання оборотних коштів. Тривалість 1 повного кругообігу засобів із моменту перетворення оборотних коштів у грошовій формі в виробничі запаси і до виходу готової продукції та її реалізації є оборотністю оборотних коштів. Кругообіг засобів завершується зарахуваннями виторгів на рахунки підприємства.

Розглянемо показники, що характеризують оборотність оборотних коштів:

- Коефіцієнт збереження власних оборотних коштів, визначається за формулою:

$$K_b = O_k / O_n, \quad (2.15)$$

Де,  $O_k$  – фактичні залишки власних оборотних коштів на кінець звітнього періоду;

$O_n$  – фактичні залишки власних оборотних коштів на початок звітнього періоду.

- Коефіцієнт ефективності та рентабельності, що розраховуються за наступними формулами:

$$K_e = \Pi / C, \quad (2.16)$$

$$P = (\Pi / C) \times 100\%, \quad (2.17)$$

Де,  $K_e$  – коефіцієнт ефективності оборотних коштів;

П – прибуток від реалізації продукції, грн.;

Р – рентабельність оборотних коштів, %.

- Тривалість 1 обороту оборотних коштів у днях, визначаємо за наступною формулою:

$$O = T / (C \times D), \quad (2.18)$$

Де, С – залишок оборотних коштів;

Т – обсяг товарної продукції;

Д – число днів у періоді, який розглядається.

- Кількість оборотів за певний період (чим вищий коефіцієнт оборотності, тим краще буде використання оборотних коштів):

$$K_o = T / C, \quad (2.19)$$

- Коефіцієнт завантаження коштів у обороті, зворотний коефіцієнту оборотності:

$$K_z = C / T, \quad (2.20)$$

Чинники, що впливають на використання оборотних коштів – зовнішні та внутрішні. Зовнішні – впливають незалежно від інтересів підприємства. Внутрішні – ті на які підприємство може та повинне активно впливати.

До зовнішніх чинників відносять – загальноекономічну ситуацію, умови одержання кредитів, податкове законодавство, цільове фінансування, високі ставки банківського кредиту, криза неплатежів, високий рівень податків.

### 3. Шляхи покращення управління оборотним капіталом підприємства

#### 3.1. Аналіз наявності і забезпеченості власними оборотними коштами підприємства

Сфера діяльності досліджуваного підприємства Агенції нерухомості «МЕТРАЖ» - це здача нежитлових приміщень в оренду.

Як ефективно та раціонально працює підприємство можна дізнатися із спеціалізації його виробництва. Тож, основним є інтенсифікація та зростання ефективності виробництва. Обсяг та структуру товарної продукції треба розглядати для точного та повного визначення виробничого напрямку підприємства.

Таблиця 3.1. – Структура та склад товарної продукції підприємства

Вид продукції	2019 рік		2020 рік		2021 рік		Середнє за 3 роки	
	Тис. грн.	Питома вага, %	Тис. грн.	Питома вага, %	Тис. грн.	Питома вага, %	Тис. грн.	Питома вага, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Здача нежитлових приміщень в оренду	3374	100	2250	100	5478	100	3698	100
Усього по підприємству	3374	100	2250	100	5478	100	3698	100

Здача приміщень в оренду становить сто відсотків товарної продукції.

Трудові ресурси важливий фактор, що визнача успішне виконання підприємством його виробничої програми. Недостатність у забезпеченні робочою силою приводить до невиконання запланованого обсягу виробництва продукції, також надлишок, у свою чергу, до неповного її використання, зменшення продуктивності праці.

Розглянемо динаміку чисельності працівників і ефективність їх використання.

Таблиця 3.2. – Ефективність використання робочої сили і динаміка середньорічної чисельності працівників

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	2020 р. , % до 2019 р.
1	2	3	4	5
середньооблікова чисельність робітників, всього, чол.	96	98	100	105
відпрацьовано одним працівником днів, у середньому по підприємству	265	263	232	89
коефіцієнт використання фонду робочого часу	1	1	0,9	89
вироблено товарної продукції на одного середньорічного працівника, тис. грн.	36	24	56	157

Вивчивши дані таблиці, робимо висновок, кількість працівників за три роки зросла, та бачимо зниження продуктивності праці більше ніж на дванадцять відсотків. На ситуацію відбилося зменшення кількості відпрацьованих днів разом зі зменшенням рівня використання фонду робочого часу. Тож, відбулося зменшення ефективності використання трудових ресурсів, тобто є ріст затрат праці на виробництво 1 продукції.

Висока вартість, значна тривалість експлуатації та відносно динамічні зміни технологічного рівня розвитку науково-технічного прогресу є особливістю основних фондів.

Таблиця 3.3. – Ефективність використання фондів та їх забезпеченість на підприємстві

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення 2021 р. , % до 2019 р.
1	2	3	4	5
фондоозброєність, тис. грн.	14	53	98	703
фондовіддача, тис. грн.	3	0,4	0,7	27
фондоємкість, тис. грн.	0,4	3	2	376
виготовлено товарної продукції на одного середньорічного робітника, тис. грн.	36	23	56	156

Так, середньорічна вартість основних виробничих фондів підприємства піднялася у вісімдесят три рази. Що відбулося, коли на



підприємстві, оновили та автоматизували головні виробничі лінії. Підприємство показало зростання обсягів і якості продукції.

Бачимо, підвищення показника фондоозброєності підприємства. Що є наслідком зростання чисельності робітників, також відповідне оновлення виробничої лінії підприємства.

Фондовіддача, даний показник має тенденцію до зменшення, наслідок прискореного темпу росту вартості фондів у відношенні до підвищення вартості виготовленої продукції [23, 34].

Фондомісткість продукції – показник підвищився.

Досягати максимального підвищення обсягу виробництва, прибутку на кожен витрат трудових, фінансових, матеріальних ресурсів в цьому заключається ефективність виробництва. Тож, основні економічні показники діяльності підприємства є одними із критеріїв оцінки ефективності виробництва на підприємстві.

Найважливіші інструменти реалізації економічної політики підприємств, регіонів, національної політики – це показники економічної ефективності.

Показники економічної ефективності на рівні підприємства – це головний засіб обґрунтування управлінських рішень в організації оптимізації ресурсних витрат, вдосконалення цінової політики та інвестиційної діяльності.

Обсяги виробництва продукції, наявність трудових ресурсів, засобів виробництва показують основні економічні показники. Основні економічні показники показують головні економічні результати діяльності підприємства.

Проаналізуємо основні економічні показники діяльності підприємства.

Таблиця 3.4. – Економічні показники господарської діяльності підприємства

Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення, %
1	2	3	4	5
Товарна продукція	3374	2250	5478	163
*на 100 грн. основних виробничих фондів, тис. грн.	256	45	57	23
*на одного середньорічного працівника, тис. грн.	36	23	56	156
Валовий прибуток	1070	414	1001	94
*на 100 грн. основних виробничих фондів, тис. грн.	81	9	11	13
*на одного середньорічного працівника, тис. грн.	12	5	10	90
Чистий прибуток	-728	-444	-252	477

1	2	3	4	5
*на 100 грн. основних виробничих фондів, тис. грн.	-56	-9	-3	16
*на одного середньорічного працівника, тис. грн.	-8	-5	-3	60
рівень сукупн. рентабельності, %	-32	-25	-6	27

З таблиці 3.4. видно підвищення обсягів виробництва на підприємстві. Діяльність підприємства була прибутковою.

Рентабельністю та доходом вимірюється прибутковість підприємства. Абсолютний ефект без врахування ресурсів, що були використані, показує прибуток. Тож, при проведенні аналізу прибуток доповнюють показником рентабельності.

Проведення аналізу дебіторської заборгованості показує проблеми у господарській діяльності підприємства.

Досить нормальне явище, коли має місце, дебіторська заборгованість, що створена у межах угоди сторін щодо строку оплати. Дебіторська заборгованість, яка прострочена зменшує платоспроможність підприємства.

Таблиця 3.5. – Структура і склад середньорічної дебіторської заборгованості

Вид заборгованості Д <sup>Г</sup>	Базисний рік		Звітний рік		Відхилення	
	Тис. грн.	Питома вага, %	Тис. грн.	Питома вага, %	Абсолю тне	Відносне
1	2	3	4	5	7	8
Дебіторська заборгованість за послуги, товари, роботи	16338	98	14003	99	-2336	0,7
Заборгованість з бюджетом	189	1,2	190	1,4	0,3	0,3
Інша поточна заборгованість	146	0,9	-	-	-0,9	-0,9
Разом	16673	100	14193	101	12525	-

На 2021 рік на підприємстві дебіторська заборгованість дорівнює 14193 тис. грн, середньорічний показник у цьому році менший за 12525 тис. грн. ніж у 2019 році.

Так, чим більше у обороті підприємства, що є споживачем, грошей та товарів підприємства, яке є постачальником, то йому вигідніше. Та, все ж, така ситуація у підсумку створює ряд неплатежів, сповільнює оборотність оборотних коштів підприємства та погіршує його фінансовий стан.

Таблиця 3.6. – Оцінка дебіторської заборгованості підприємства

Показник	Методика розрахунку	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення, %
1	2	3	4	5	6
Ср. величина заборгованості за послуги, товари, роботу, тис. грн.	$\Phi_1$ р 160	15960	14792	12754	-3206
Доля резерву сумнівного боргу, %	$\Phi_1$ $*(162/161)*100\%$	-	-	-	-
Чистий дохід, тис. грн.	$\Phi_2$ р 035	28493	27445	27878	-616
Коефіцієнт оборотності заборгованості	П. 3/ П. 1	2	2	3	1
Термін кредиту для покупця, днів	360/ П. 4	202	194	165	-37
Питома вага заборгованості в оборот. активах	$\Phi_1$ $*p*(160/260)*100\%$	0,9	1	0,9	-0,1
Коефіцієнт погашення заборгованості	П. 1 / П. 3	0,6	0,6	0,5	-0,1

Дослідивши показники оцінки дебіторської заборгованості, можна довести, що сумнівні борги на підприємстві на разі відсутні.

Чистий дохід знизився у звітному році, що показує неефективне господарювання підприємства.

Показник заборгованості звітнього року підвищився. Коефіцієнт погашення заборгованості знизився.

Підсумуємо, дане підприємство ненабагато, але покращило стан заборгованості, зменшивши час її погашення та її суму, що дає можливість йому у майбутньому працювати більш ефективно.

### 3.2. Аналіз джерел формування оборотного капіталу підприємства

Проведемо розрахунок власних обігових коштів. Оцінемо рівень забезпеченості власними обіговими коштами.

Таблиця 3.7. – Розрахунок власних обігових коштів

Показник	Методика розрахунку	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення, +/-
1	2	3	4	5	6
Вартість оборотних активів	$\Phi^1$ р 260	17837	16355	15640	-2198
Поточні зобов'язання	$\Phi^1$ р 620	8573	7843	9589	1016
Робочий капітал	П. 1-П. 2	9265	8513	6051	-3214
Коефіцієнт забезпеченості власними обор. коштами	$\Phi^1$ р 260-р620 / $\Phi$ , р 260	0,6	0,6	0,4	0,2

1	2	3	4	5	6
Коефіцієнт забезпеченості затрат та запасів	$\Phi^1$ p 260-p620 / $\Phi^1 \sum 100...140$	11	12	8	-3

Значне підвищення ціни в результаті інфляції є причиною нехватки власних оборотних коштів.

Перевищення власних обігових коштів над їх потребою створює надлишок власних оборотних коштів. Це відбувається при:

- перевиконанні плану доходу, неповного внеску платежів до бюджету;
- неповного використання доходу на цілі, які є у фінансовому плані підприємства;
- безоплатного одержання товарно-матеріальних цінностей від інших підприємств.

Даний надлишок виправданий тільки тоді коли є перевиконання плану випуску продукції, при темпах зростання нормативного запасу, за умови, коли вони не перевищують темпів збільшення обсягу виробництва.

Сьогодні, коли є часті зміни ціни, інфляційні процеси присутній спад виробництва, таке перевищення фактичної наявності власних оборотних коштів понад їх потребу трапляється дуже рідко.

Проаналізуємо вплив факторів на зміну тривалості 1 обороту оборотних засобів.

Таблиця 3.8. - Вплив факторів на зміну тривалості 1 обороту оборотних засобів

Показник	Методика розрахунку	Значення
1	2	3
Середня вартість оборотних засобів, тис. грн.:	$\Phi_1$ р 260	
-базисний рік		17837
-звітний рік		15640
Сума обороту, тис. грн.:	$\Phi_2$ р 035	
-базисний рік		28493
-звітний рік		27878
Тривалість 1 обороту, днів:		
-базисний рік	$360 * \text{п } 1\text{а} / \text{п } 2\text{а}$	226
-за середньої вартості обор.засобів зв.року та сумі обороту базисного року	$360 * \text{п } 1\text{б} / \text{п } 1\text{а}$	316
-звітний рік	$360 * \text{п } 1\text{б} / \text{п } 2\text{б}$	202
Відхилення тривалості 1 обороту у звітн.році від базисн.року і за рахунок зміни:	$\text{п } 3\text{в} - \text{п } 3\text{а}$	-24
-середньої вартості оборотних засобів	$\text{п } 3\text{б} - \text{п } 3\text{а}$	90
-суми обороту	$\text{п } 3\text{в} - \text{п } 3\text{б}$	-114



Коефіцієнт оборотності використали для характеристики ефективності. Коефіцієнт оборотності показує кількість оборотів оборотних коштів за певний період. Чим більше оборотів виконують оборотні кошти тим краще їх використання.

Таблиця 3.8. – Ефективність використання оборотних коштів

Показник	Методика розрахунку	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення, +/-
1	2	3	4	5	6
Середньорічна вартість обор.коштів, тис. грн.	$\Phi_1$ р 260	17837	16355	15640	-2198
Сума обороту, тис. грн.	$\Phi_2$ р 035	28493	27445	27878	-616
Коефіцієнт оборотності обор.засобів	п2 / п1	1,6	1,7	1,8	+0,2
Коефіцієнт оборотності запасів	$\Phi_2$ р 035 Середн.річ. $\Sigma 100 \dots 150$	33	34	38	5
Тривалість обороту, днів	360/п.3				
-обор.коштів		225	215	203	-23
-запасів	360/п.4	11	11	10	-
Коефіцієнт закріплення обор.засобів	п1 / п2	0,7	0,6	0,6	-0,1

Звідси, видно, що коефіцієнт оборотності оборотних активів, матеріальних активів та товарів зростає, а це позитивно вплине на діяльність підприємства.

Показник, що має здатність одночасно показувати результати процесу матеріального відтворення – обсяг реалізації випущеної продукції та послуг за період певного часу – та ефективність використання у даному процесі матеріальних засобів та коштів є тривалістю обороту коштів.

Ми спостерігаємо зменшення даного показника, а це позитивна тенденція.

Не менш важливим показником платоспроможності певного періоду є відсутність простроченого будь-якого боргу.

Таблиця 3.9. – Аналіз показників платоспроможності підприємства

Показник	Методика розрахунку	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Теоретично граничне значення
1	2	3	4	5	6
Грошова платоспроможн.	$\Phi 1p220+230+240+250$ - P.620	0,1	0,7	0,2	0,2-0,3
Розрахункова платоспроможн.	$\Phi 1p220+230+240+250+$ $+160+140+130$ - P.620	2	2	1,5	0,7-0,8
Ліквідна платоспроможн.	$\Phi 1 p260+270$ - $\Phi 1 480+620+630$	2,1	2,1	2	2-3
Коефіцієнт критичної ліквідності	$P 260-(100+110+120)$ - P 620	2	2	1,6	

Шляхом порівняння наявності та надходження коштів із перш необхідними платежами так проводиться аналіз платоспроможності підприємства. Платоспроможність підприємства виражається через коефіцієнт грошової платоспроможності, це співвідношення наявних грошових сум до суми термінових платежів на окрему дату чи на майбутній період.

Тож, за період за який проводився аналіз підприємство погіршило свої показники. Та для зміцнення фінансового стану підприємства треба забезпечити зниження Дт заборгованості та реалізації послуг у більшій кількості.

Виконавши аналіз фінансового стану підприємства у підсумку отримали наступне:

- низькі значення показників ліквідності та платоспроможності, що є наслідком застосування політики компромісу в управлінні активами;
- є зниження величини показників динаміки та структури валюти балансу, яке вказує на зниження виробничого потенціалу, підприємство стало гірше використовувати наявні фінансові ресурси це є зниженням показника зміни виручки від реалізації;
- підприємство з непоганою фінансовою стійкістю, та бачимо деякий її спад, це вже проблема платоспроможності, підвищується питома вага залучених джерел фінансування, зростає ступень мобільності використання власного капіталу;
- у підприємства незадовільний майновий стан, коефіцієнт оновлення основних виробничих фондів перевищує коефіцієнт вибуття.

## Висновок

Ресурси, що вкладені до оборотних виробничих фондів та фонди обігу для забезпечення безперервного виробництва також реалізації виробленої продукції – є обіговими коштами. Також, обігові кошти є активами, що на протязі 1 виробничого циклу можуть бути перетворені на гроші.

Розмір обігових коштів підприємства – це не постійна величина.

Проаналізувавши використання обігових коштів підприємства, можемо зробити висновки, які нададуть можливість підприємству покращити використання обігових коштів та підвищити ефективність виробництва. Це - скорочення виробничих запасів товарно-матеріальних цінностей з переходом на оптову торгівлю та прями економічні зв'язки із постачальником, прискорення оборотності оборотних коштів за рахунок реалізації непотрібних товарно-матеріальних цінностей, зменшення терміну оборотності дебіторської заборгованості та збільшення терміну оборотності кредиторської заборгованості.

Покращення використання оборотних коштів вивільняє їх.

Приділяти більше уваги реалізації заходів, що сприяють відносному вивільненню оборотних коштів.

Значного покращення використання оборотного капіталу можна досягти при підвищенні швидкості його обороту.

Вагомий фактор підвищення ефективності використання оборотного капіталу є впровадження в виробництво новітнього обладнання, більш ефективних машин та механізмів.

Найважливіший напрям покращення використання оборотного капіталу – це режим економії.

Ефективного використання оборотного капіталу досягають при умові збалансування джерел його формування - позикових та власних.

## Список використаних джерел

1. Аналіз витрат підприємства-[Електроннийресурс]/Режимдоступу [http://studopedia.com.ua/1\\_129743\\_tema-analiz-vitrat-pidpriemstva.html](http://studopedia.com.ua/1_129743_tema-analiz-vitrat-pidpriemstva.html)
2. Белоусова, І. Проблеми обліку виробничих витрат і калькулювання собівартості продукції в промисловості / І. Белоусова І., М. Чумаченко // Бухгалтерський облік і аудит.– 2009.– №4. – С. 3-10.
3. Вороненко В. І. Обґрунтування напрямів розвитку сонячної енергетики для України // Енергоефективність та відновлювальна енергетика в Україні: проблеми управління / за заг. ред. д-ра екон. наук, проф. І. М. Сотник. – Суми : ПФ «Видавництво “Університетська книга”», 2019. – С. 72-85. – Режим доступу: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80025>
4. Вороненко В.И., Бурлакова И.М.. Эфффекты от использования энергетических природных ресурсов в странах Европейского союза и Украине. Економіка та держава. 2018. № 7. С. 61-66. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/70636>
5. Вороненко В.И., Горобченко Д.В. Теоретические модели анализа эколого-экономического развития. Економічний простір: Збірник наукових праць. 2020. № 157. С. 65-68. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83711>
6. Вороненко В.І., Гриценко П.В., Омеляненко В.А. Визначення індикаторів та рівнів регуляторної ефективності податкових інструментів на національному та світовому рівнях. Проблеми та перспективи забезпечення макроекономічної стабільності : монографія / за ред. С. В. Леонова і М. М. Бричко. Суми : Сумський державний університет, 2022. С. 65-75. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/90488>
7. Вороненко В.І., Кубатко О.В., Ковальов Б.Л., Гриценко П.В., Омеляненко В.А. Динаміка цифрової трансформації соціально-економічних та екологічних систем. Агросвіт. 2022. № 15-16. С. 15-22. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89229>

8. Гайдаєнко О.М. Структуризація витрат на основі аналізу фінансової звітності /О.М. Гайдаєнко// Матеріали Міжнародної науково-практичної конференції «Сучасні вимоги до обліку та контролю у контексті глобалізації: Одеса, 22-23 травня 2009 р. – Одеса, ОДЕУ, 2009. – 258 с.
9. Грещак М.Г., Коцюба О.С. Управління витратами: Навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. – К.: КНЕУ, 2002. – 131 с.
10. Гриценко П., Коваленко Є., Вороненко В., Смакоуз А., Степаненко Є. Аналіз дефініції «зміни» як економічної категорії. Механізм регулювання економіки, (1 (91), 92-98. URL: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.91.07>
11. Грабова, І.М. Класифікація витрат підприємства / І.М. Грабова // Матеріали III Всеукраїнської заочної наукової конференції “Актуальні питання сучасної економіки” / Уман. нац. ун-т садівництва, Ф-т економіки і підприємництва; [редкол.: А. Ф. Головчук (відп. ред.) та ін.]. — Умань: Сочінський, 2011. — Ч. 3. — С. 134 — 135.
12. Гринів Б.В. Економічний аналіз торговельної діяльності. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2019. – 392 с.
13. Дроб’язко, С.І. Методичні основи управління витратами підприємства / С.І. Дроб’язко // Академічний огляд. — 2010. — № 1(32). — С. 55 — 60.
14. Дяченко, А. В., Карінцева, О. І., Тарасенко, С. В., Харченко, М. О., Мазін, Ю. О., Кисильова, К. С. Формування інноваційного інструментарію економічної політики в умовах розвитку світової економічної кризи 2019-2020 рр. в Україні // Механізм регулювання економіки. 2021. № 3. С. 21-40. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.93.02>  
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85737>
15. Економіка і бізнес : підручник / за ред. Л. Г. Мельника, О. І. Карінцевої. Суми : Університетська книга, 2021. 316 с.  
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83721>
16. Економіка розвитку: європейський досвід упровадження досягнень Industries 3.0, 4.0 та 5.0. : навч. посіб. / за ред. Л. Г. Мельника, Ю. М.

- Завдов'євої. Суми : Університетська книга, 2022. 608 с.  
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91525>
17. Економічна сутність категорії витрат виробництва. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.nuft.edu.ua/bitstream/123456789/16374/1/Economic%20essence%20of%20production%20cost%20categories%20.pdf>
18. Економіка та бізнес-інновації: підручник / за ред. д.е.н., проф. Л. Г. Мельника, д.е.н., проф. О. І. Карінцевої. – Суми : Університетська книга, 2023. – 702 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91523>
19. Іващенко В. І. Економічний аналіз господарської діяльності: навч. посібник для студентів економічних спеціальностей / В. І. Іващенко. – К.: НІЧЛАВА, 2001. – 204 с
20. Карінцева, О. І., Харченко, М. О., Мазін, Ю. О., Фалько, К. С. Практичні засади підвищення ефективності логістичної діяльності сучасного підприємства. Вісник Сумського державного університету. Серія Економіка. 2021. № 3. С. 127–136. DOI: 10.21272/1817-9215.2021.3-14 <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/86223>
21. Карінцева, О. І., Харченко, М. О., Пономарьова, Г. С. Підвищення ефективності бізнес-процесів на виробничому підприємстві // Механізм регулювання економіки. 2020. № 4. С. 58-69. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/83754>
22. Карінцева О.І., Дегтярєва І. Б., Харченко М.О., Долгошеєва О. І., Кіріл'єва А. В. Залучення іноземних інвестицій як інструмент забезпечення конкурентоспроможності та сталого розвитку країни. Вісник СумДУ. Серія «Економіка», № 3' 2020. С. 199-211. DOI: 10.21272/1817-9215.2020.3-22 [https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/3\\_2020/22.pdf](https://visnyk.fem.sumdu.edu.ua/issues/3_2020/22.pdf)
23. Лукаш, О., Дерев'янку, Ю., Васильєва, Т., & Танащук, М. (2022). Формування конкурентного середовища у освітньому просторі: роль освітніх провайдерів. Механізм регулювання економіки, (3-4(97-98), 31-39.

<https://doi.org/10.32782/mer.2022.97-98.08>

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/90532>

24. Мельник Л. (2021) Сучасні тренди економічного розвитку: Досвід ЄС та практика України: підручник / за ред. Л. Г. Мельника. Суми: ПФ «Видавництво “Університетська книга”», 2021. 432 с.  
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/89235>

25. Мельник Л. Г., Карінцева О. І., Кубатко О. В., Сотник І. М., Завдов’єва Ю. М. Цифровізація економічних систем та людський капітал: підприємство, регіон, народне господарство // Механізм регулювання економіки. 2020. № 2. С. 9-28. DOI: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/82236>

26. Мельник, Л., Карінцева, О., Кубатко, О., Дерев’янку, Ю., Маценко, О. (2022). Реструктуризація соціально-економічних систем як складова формування цифрової економіки в Україні у період кризи. Механізм регулювання економіки, (1-2(95-96), 7-13.

27. Мельник Л. Г., Маценко О. М., Дериколенко О. М., Кириленко М. В., Стародуб І. А. Економіка підприємств, територій та макроекономічних систем в умовах цифрових трансформацій: від стабільності й лінійного мислення до антикрихкості та нелінійного, інноваційного мислення // Механізм регулювання економіки. 2021. № 3. С. 67-78. DOI: <https://doi.org/10.21272/mer.2021.93.06>

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/87532>

28. Мельник, Л. (2022). Росія – країна, побудована на порушенні божих заповідей: погляд економіста . Механізм регулювання економіки, (3-4(97-98), 141-150. <https://doi.org/10.32782/mer.2022.97-98.10>

<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/90536>

29. Мельник, Л., Ковальов, Б. (2020). Проривні технології в економіці і бізнесі (Досвід ЄС та практика України у світлі III, IV, і V промислових революцій. Сумський державний університет, с. 180.  
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/79621>



30. Микитюк Л. Деякі аспекти системного підходу до вивчення витрат. // Економіст. – 2006 - № 4
31. Ніколаєв С.О., Вороненко В.І., Ковальов Б.Л., Гриценко П.В., Одеволе О.О. Блокчейн як фактор цифрової трансформації економіки України. Вісник Сумського державного університету. Серія «Економіка». 2021. №2. С. 16-23. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85043>
32. Омеляненко В.А., Литвиненко С.М., Вороненко В.І. Аналіз потенціалу конвергенції біо- та нанотехнологій в космічній галузі (національний та міжнародний аспект). Інновації і трансфер технологій: методи, моделі та механізми управління: колективна монографія / за ред. д.е.н. В.А. Омеляненка. Суми: Інститут стратегій інноваційного розвитку і трансферу знань, 2023. С. 284-296.
33. Орлов О.А. Планування діяльності промислового підприємства: Підручник. – К.: Скарби, 2002.- 336
34. Панасюк, В.М. Витрати виробництва: управлінський аспект: монографія / В.М. Панасюк. — Т.: Астон, 2005. — 288 с.
35. Партин, Г.О. Управління витратами підприємства : концептуальні засади, методи та інструментарій : монографія / Г.О. Партин; Нац. банк України, Ун-т банк. справи. — К.: УБС НБУ, 2008. — 219
36. Попович, П. Я. Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання / П. Я. Попович: підручник. - Тернопіль: Економічна думка, 2001. - 365 с.
37. Сотник І. (2018) Підприємництво, торгівля та біржова діяльність / І. Сотник, Л. Таранюк. – Суми: Університетська книга, 2018. – 572 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80114>
38. Сучасні тренди економічного розвитку. Книга 1: Трансформації економічних систем: досвід ЄС в реалізації Industries 3.0, 4.0, 5.0: навчальний посібник / за ред. Л. Г. Мельника. Суми: Університетська книга, 2022. 608 с. <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91526>

39. Сучасні тренди економічного розвитку. Книга 2: Кращі практики ЄС для сестейнового розвитку : навч. посіб. / за ред. Л. Г. Мельника, Ю. М. Завдов'євої. Суми : Університетська книга, 2022. 608 с.  
<https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/91527>
40. Череп А.В. Управління витратами суб'єктів господарювання. Ч.1: Монографія. - Х.: ВД "Інжек", 2016. – 368 с
41. Чухліб А.П., Кабушкін Ю.П. Сутність і природа витрат на виробництво// Фінанси України. – 2017. – №9. – С.30–34.